

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА
МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ
В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ**

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 11 (54)

Заснований в 1996 році

Рівне – 2015

ББК 74.20

О - 59

УДК: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць.

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 11 (54). — Рівне: РДГУ, 2015. — 248 с.

Збірник наукових праць містить статті за матеріалами першої регіональної науково-практичної конференції «Оптимізація процесу навчання іноземних мов у закладах освіти гуманітарного та технічного напрямів», організованої Рівненським державним гуманітарним університетом і Національним університетом «Острозька академія» 22 квітня 2015 року, та інші статті із загальноосвітніх проблем формування особистості, використання особистісно-зорієнтованих, інтерактивних, інформаційно-комунікаційних й інших інноваційних освітніх технологій, історичного досвіду навчання та виховання у дошкільних, загальноосвітніх і вищих навчальних закладах.

Матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних працівників, вихователів та вчителів, викладачів та студентів вищих навчальних закладів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Вербець Владислав Володимирович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Заступник головного редактора:

Янцур Микола Сергійович – кандидат педагогічних наук, професор (відповідальний редактор) (Рівненський державний гуманітарний університет).

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Бех Іван Дмитрович – доктор психологічних наук, професор, дійсний член НАПН України (Інститут проблем виховання АПН України);

Безкорвайна Ольга Володимирівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Воробійов Анатолій Миколайович – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Войтович Ігор Станіславович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Дем'янчук Анатолій Степанович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АНВШ України (Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука);

Карпенчук Світлана Григорівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Коваль Ганна Петрівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Литвиненко Світлана Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Лісова Світлана Валеріївна – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Малафійк Іван Васильович – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Петренко Оксана Борисівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Поніманська Тамара Іллівна – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Руденко Володимир Миколайович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський інститут слов'янознавства Київського славістичного університету);

Сверлюк Ярослав Васильович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Тищук Віталій Іванович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Ямницький Вадим Маркович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 9 від 24.04.2015 р.).

Збірник затверджений ВАК України як наукове фахове видання, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук з педагогіки (постанова Президії ВАК України №1-05/7 від 9.06.1999 р. та додатки до постанови ВАК України від 11.10. 2000 р. № 1 – 03/8 і від 30.03.2011 р. № 1 – 05/3).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31. Рівненський державний гуманітарний університет

ISBN 966 — 7281 — 10 — 3.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2015

29. Некоторые вопросы подготовки учителей начальных классов: сборник статей / под ред. С.И. Руновского. – М.: 1970. – 174 с.
30. Новоселова Г.П. Совершенствование теоретической подготовки будущих учителей к воспитательной работе в процессе изучения истории педагогики / Г.П. Новоселова // Совершенствование подготовки учителя в педвузе. – М., 1980. – С. 66-86.
31. Огородников И.Т. Актуальные проблемы исследования педагогической подготовки учителей в высшей школе / И.Т. Огородников // Советская педагогика. – 1975. – № 2. – С. 87-94.
32. Панкина М.Н. Совершенствование системы подготовки студентов пединститутов к проведению внеклассной работы по биологии в школе: дис. ... канд. пед. наук / М.Н. Панкина. – Л., 1981. – 232 с.
33. Пискунов А.И. О совершенствовании подготовки учителя-воспитателя / А.И. Пискунов // Советская педагогика. – 1977. – № 8. – С. 90-95.
34. Розов В.К. Новые тенденции в развитии педагогического образования / В.К. Розов // Советская педагогика. – 1979. – № 2. – С. 91-96.
35. Русько А.М. Опыт подготовки учителей широкого профиля в Украинской ССР / А.М. Русько // Советская педагогика. – 1958. – № 1. – С. 117-124.
36. Садчикова Т.Ф. Формирование готовности студентов педагогических институтов к решению воспитательных задач в процессе обучения: дис... канд. пед. наук / Т.Ф. Садчикова. – Волгоград: 1978. – 206 с.
37. Свадковский И.Ф. Задачи учителя в перестройке школы / И.Ф. Свадковский // Начальная школа. – 1959. – № 6. – С. 3-6.
38. Скрипченко О.Ф. Підвищувати якість підготовки класоводів / О.Ф. Скрипченко // Початкова школа. – 1980. – № 7. – С. 48-53.
39. Сластенин В.А. Проблемы подготовки учителя в советских психолого-педагогических исследованиях / В.А. Сластенин // Советская педагогика. – 1978. – № 1. – С. 86-94.
40. Слово про вчителя / упорядник О.Т. Губко. – К.: Радянська школа, 1985. – 255 с.
41. Солодков И.А. Начальной школе – учитель с высшим образованием / И.А. Солодков // Народное образование. – 1975. – № 9. – С. 27-31.
42. Ученые записки: Московский заочный пединститут. Выпуск 15. – М., 1967. – 176 с.
43. Шутяк В.Г. Совершенствование подготовки студентов педагогических факультетов к трудовому воспитанию младших школьников: дис... канд. пед. наук / В.Г. Шутяк. – Ровно, 1987. – 214 с.
44. Щербаков А.И. Психологические основы формирования советского учителя в системе высшего педагогического образования / А.И. Щербаков. – Л.: Просвещение, 1967. – 226 с.

В.Г. ШУТЯК. О ПОДГОТОВКЕ УЧИТЕЛЯ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ К ТРУДОВОМУ ВОСПИТАНИЮ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ (обзор педагогических исследований с 1957 г. по 1990 г.)

Резюме. В статье анализируются педагогические исследования с 1957 г. по 1990 г., которые касаются совершенствования подготовки будущих учителей начальных классов к осуществлению трудового воспитания младших школьников, показывается важность данной проблемы.

Ключевые слова: учитель, воспитательная работа, подготовка учителя начальных классов, трудовое обучение и воспитание младших школьников, научная проблема, педагогические исследования.

V.G. SHUTYAK. TRAINING OF PRIMARY SCHOOL TEACHER TO IMPLEMENT LABOR EDUCATION OF PRIMARY SCHOOL PUPILS (review of pedagogical researches since 1957 to 1990)

The summary. This article analyzes the pedagogical researches since 1957 to 1990 about improving the training of future primary school teachers to implement labor education of primary school pupils, showing the importance of this issue.

Key words: teachers, educational work, training of primary school teachers, labor training and education of primary school children, scientific problem, pedagogical researches.

Одержано редакцією 20.02.2015 р.

УДК: 37 (091) 477. 81 „1939/1964”

Т.А. СОРОЧИНСЬКА

**ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ
У ПЕДАГОГІЧНИХ ЗАКЛАДАХ РІВНЕНЩИНИ (1939-1964 рр.)**

Резюме. У статті розкрито особливості професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів та зміст навчально-виховної роботи педагогічних закладів Рівненської області у контексті реформування педагогічної освіти упродовж 1939-1964 років.

Ключові слова: реформування педагогічної освіти, професійна підготовка, учительські кадри, педагогічні заклади.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Розвиток освітньої парадигми в сучасній Україні відбувається у контексті інтеграційних тенденцій у світовий, насамперед європейський простір. Адже орієнтація на загальноєвропейські рекомендації та вимоги передбачає структурне реформування педагогічної

освіти, в тому числі й професійної підготовки фахівця. Аналіз світових тенденцій у галузі педагогічної освіти засвідчує зростання вимог до педагогічного професіоналізму й особистих якостей учителя.

Метою сучасної педагогічної науки є створення нових концепцій організації, змісту та методів навчання, пошук фундаментальних підходів до формування професійної компетентності майбутнього фахівця, що знаходять відображення у Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012-2021 рр. (2013 р.) та прийнятому восени 2014 р. новому Законі України „Про вищу освіту”.

Розвиток освіти в Україні завжди супроводжувався змінами, перетвореннями і нововведеннями, що на певному історичному етапі переростали в кардинальні реформи. Трансформації, які відбувалися в освітній галузі досліджуваного періоду і виявилися в ідейно-політичній заангажованості, застерігають суспільство від надмірної політизації та русифікації освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ретроспективний аналіз історико-культурних умов формування освітніх традицій в УРСР, дослідження впливу реформаторських процесів на зміст навчально-виховного процесу педагогічних закладів, проблемам професійної підготовки майбутніх фахівців початкових класів присвячені праці Л. Березівської, О. Дубасенюк, Н. Ничкало, О. Петренко, Л. Пироженко, Л. Пуховської, О. Савченко, О. Сухомлинської, Л. Хомич та ін. Важливе значення для аналізу різнобічних аспектів фахової підготовки, формування професійної компетентності майбутнього педагога у вищому педагогічному навчальному закладі мають праці Н. Глузман, О. Комар, С. Литвиненко, С. Мартиненко, І. Ящук та ін.

Метою статті є розкриття особливостей професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів та змісту навчально-виховної роботи педагогічних закладів Рівненської області у контексті реформування педагогічної освіти упродовж 1939-1964 років.

Виклад основного матеріалу дослідження. Нова радянська педагогіка на Рівненщині народжувалася в умовах боротьби старої (польської) педагогіки і нової (радянської) моделі. За Польщі навчально-виховний процес закладів освіти був пройнятий польським патріотизмом і католицькою релігією, а учитель був живим прикладом польської культури [1, 185]. Натомість, радянську освітню модель характеризувала яскраво виражена соціалістична спрямованість у навчально-виховній роботі освітніх закладів, звільнення від впливу церкви, послідовний зв'язок навчання й виховання із життям. Декларативно проголошувалося розширення реальних можливостей для застосування громадянами своїх творчих сил, здібностей і обдарувань, для всебічного розвитку особистості. Відтак, становлення нової системи освіти на Рівненщині поставало основою побудови нового суспільного устрою і стало початковим етапом у підготовці та перепідготовці радянського вчителя початкової школи Рівненщини.

Радянським перетворенням у галузі освіти в західних областях України 1939-1940-х рр. передувала низка соціокультурних та суспільно-політичних чинників: зміна політичного статусу Рівненської області, в якій лише почали впроваджуватися традиції радянської педагогіки; заідеологізованість та підпорядкування сімейного виховання вимогам школи; поширення та утвердження постанов та директив керуючої влади в освітній галузі, результатом чого стало сприяння покращенню матеріального становища навчально-освітніх закладів; реформування системи народної освіти; становлення української інтелігенції; прагнення до зростання авторитету вчительської професії серед населення.

Слід зауважити, що у 1940 р. на Рівненщині почали діяти курси підготовки та перепідготовки вчителів початкових класів і педагогічні школи в Острозі (Острозький р-н), Дермані (Здолбунівський р-н) та Дубровиці (Дубровицький р-н) [2, арк. 5, 14, 21].

Відновлення освітньої мережі в Рівненській області після звільнення території від німецько-фашистських загарбників радянськими військами у лютому 1944 р. детермінувалося низкою факторів: традиції радянської школи були нестійкими (адже період 1939-1941 рр. хоч і порушив засади колонізації школи, проте за час німецької окупації втратив будь-яке значення); відродження освітньої сфери проходило в умовах заподіяних війною збитків та великої нестачі педагогічних кадрів. Тому для підготовки вчителів початкових класів у 1945 р. почали функціонувати Острозьке, Костопільське та Дубенське педучилища.

Дослідження архівних джерел (навчальних планів та програм, річних звітів) повоєнних років (1945-1950 рр.) свідчать про те, що зміст професійної підготовки вчителя початкових класів у педагогічних закладах Рівненщини складали наступні дисципліни: гуманітарні (з них предмети психолого-педагогічного циклу та методики викладання окремих дисциплін), природничо-математичні, суспільні, мистецтвознавчі, фізичне виховання та праця (практична робота студентів).

Згідно архівних даних, до початку нового навчального року в кожному з педагогічних закладів Рівненської області була спланована вся навчальна і виховна робота відповідно навчальних планів та вказівок Міністерства освіти УРСР з погодженням Рівненського облвн. Своєчасно був складений і обговорений на педагогічній раді календарний план роботи педучилища на кожне півріччя: методична, політико-виховна та культурно-масова робота. Навчальною частиною складався стабільний розклад занять, який упродовж семестру не змінювався.

Педагогічний процес здійснювався дирекцією, викладацьким колективом у погодженні і тісному зв'язку з партійною, комсомольською і профспілковою організаціями. Вся увага спрямовувалася на якість викладання навчальних предметів, ідейно-політичну витриманість та науковість, на зв'язок навчального матеріалу з сучасністю [3, арк.6-8]. Кожен викладач глибоко продумував і планував свою роботу. З відповідальністю підбирав спеціальну методичну, додаткову, політичну та художню літературу, виходячи зі специфіки

викладання свого предмету. Календарний план по кожному предмету розглядався на засіданні предметно-методичної комісії, після чого затверджувався директором педучилища.

Першочерговим завданням освітніх колективів педагогічних училищ повоєнних років було виправлення недоліків спричинених війною: низький рівень освіченості вступників (більшість з яких закінчили школу ще до війни, інші – прибули як переселенці з Польщі) та відсутність у бібліотечних фондах закладів освіти будь-якої літератури (не лише навчальної чи методичної, а й художньої).

Відтак, найбільші труднощі в ці роки виникали при опрацюванні матеріалу з української і російської мови та літератури. Підтвердженням цього є те, що в процесі дослідження можемо спостерігати значний відсів студентів з вище названих причин з Костопільського та Острозького педучилищ [4, арк.13; 6, арк.6]. Низька підготовка з мови та літератури обумовлювалась тим, що студенти дуже мало читали, натомість – володіли малим запасом слів літературної мови, а іноді робили помилки навіть з правил, які вивчалися ще в 5-х класах. З метою усунення таких недоліків викладачі, як інформувалося у звіті Острозького педучилища (за 1946-1947 н. р.), змушені були багато працювати в позаурочний час [5, арк.8], а при опрацюванні нового матеріалу, як з мови так і з літератури, закріплювали матеріал попередніх років.

У цілому, при вивченні мови та літератури в ці роки (1945-1950) студенти виконували наступні види практичних вправ: складали плани переказів (простих і творчих, усних і письмових); писали твори за поданим початком та на поширення сюжету; „практично проробляли” уроки пояснювального читання; опрацьовували статті за запитаннями [5, арк.8].

Власне кажучи, у ході аналізу звітної документації викладачі окремих дисциплін зосереджували увагу на теоретичному вивченні матеріалу і мало звертали увагу в ці роки на методику викладання навчального предмету в початковій школі. Адже, майбутньому вчителю початкових класів потрібні були не лише знання, а й методичні уміння і навички для добору та застосування результативних методів, форм і засобів навчання, виходячи з мети та змісту уроку математики, комплексному повторенню, вміння відшліфувати у дітей техніку етапів міркування при розв’язуванні рівнянь та задач, аналізу й аргументації.

Згідно звітної документації, упродовж 1946-1947 н.р. опрацьований студентами обсяг матеріалу з кожної навчальної дисципліни виконувався вчасно, послідовно й у повному обсязі. Зауважимо, у випадку, якщо з тих чи інших причин програмовий матеріал не було опрацьовано він обов’язково підлягав вивченню на наступний рік у позаурочний час, що заздалегідь передбачалося навчальним плануванням педучилища. Наприклад, в разі відсутності цього навчального року викладача педагогіки в Острозькому педучилищі навчальний матеріал першого курсу був опрацьований на другому. А у відсутності викладачів музики, співів та малювання (що було в повоєнні роки тенденційним для усіх педучилищ) викладання цих предметів проходило за плануванням керівництва адміністрації закладу спільними зусиллями всього педагогічного колективу [5, арк.10].

З метою формування навичок трудових операцій студентську молодь залучали до різних видів діяльності сільськогосподарської праці: колективної форми роботи – виїзні до колгоспів району; організація роботи щодо висадження паркової зони; групової – організація будівельних робіт (бригади малярів, штукатурів); столярних робіт (робота по дереву в майстернях) [5, арк.2; 7, арк.128]; індивідуальної – кожен відповідав за проведену роботу, на виділеному йому клаптику землі та за вирощені культури; рукоділля (вишивка, пошиття, в’язання, плетіння) [7, арк.5] і т. д.

У зв’язку з рішенням XIX з’їзду КПРС про політехнізацію освіти (з упровадженням реформи 1952 р.) та з отриманням педучилищами нових навчальних планів (з української мови, фізики, математики, біології, нової історії, дитячої літератури, історії КПРС) зміст навчально-виховної роботи щодо професійної підготовки майбутнього вчителя початкових класів у педзакладах Рівненщини зазнав деяких змін. Суттєвим є те, що значна увага у здійсненні педагогічного процесу в ці роки була акцентована на виконанні практичної роботи студентів у майстерні та їх залученні до сільськогосподарських робіт [8, арк.7,8], про що свідчить збільшення кількості годин навчального планування для цих видів робіт. Крім того, спостерігається підвищення уваги з боку педагогів до практичної підготовки студентської молоді і при викладанні навчальних дисциплін.

Важливим є те, що на відміну від попередніх років архівна звітність педучилищ Рівненщини за 1950-і рр. висвітлює стан викладання та успішність з методики викладання навчальних дисциплін, що, на нашу думку, свідчить про підвищення уваги педагогічного колективу в ці роки до методики викладання окремих предметів (опрацьовування якої передбачалося навчальним паном студентами на третьому та четвертому курсах). Та при цьому не слід виключати наявність ідеологічної складової. Так, наприклад, проводячи урок методики української мови в 3 класі на тему: „Завдання навчання граматики української мови в 1-4 класах у світлі праць Й. Сталіна з питань мовознавства” викладач української мови та літератури Острозького педучилища Г. Хижняк яскраво демонстрував значення геніальної праці для правильного і глибокого вивчення мови і її логічних законів [8, арк.95].

У зв’язку з реформування професійної підготовки майбутнього вчителя початкових класів у педагогічних закладах Рівненщини з’ясовано, що при викладанні навчальних дисциплін в 1955-1956 н. р. суттєвим було те, що значно поліпшилась якість викладання предметів, за рахунок збільшення кількості навчальної і методичної літератури. Зокрема, прослідковувалася тенденція сповіщення Міністерством освіти УРСР про вихід з друку і надходження у продаж підручників для педагогічних училищ. Наприклад, начальником управління підготовки вчителів Ф. Усенком (згідно наказу МО УРСР № 08-985/4 від 17 грудня 1955 р.) було поінформовано про появу підручника „Методика викладання української мови в початкових

класах” авторів І. Гавелі і Г. Чуйка. Далі керівництву пропонувалося вжити заходів щодо придбання цього підручника для бібліотеки педучилища та для викладачів і студентів, які бажають його купити за свій кошт (вартість 5 крб. 55 коп.) [10, арк. 47, 54, 55, 56, 69].

Нововведенням у ці роки стало застосування на уроках української та російської мов стислого методу опитування. Викладачем готувалися картки, в яких вказувалась робота для окремого студента, яку потрібно виконати, а аудиторія отримувала завдання окремо [9, арк.15].

Вивчаючи досвід роботи передових учителів (які друкували статті в журналах „Русский язык в школе”, „Литература в школе”), викладачі широко використовували цей досвід при вивченні курсу літератури. Від студентів вимагали повного знання тексту твору, уміння аналізувати та самостійно розкривати його ідейний зміст. Водночас, увага зверталась на знання студентами художніх засобів твору. Так, аналізуючи роман М. Шолохова „Поднятая целина”, викладач вказував на те, як письменник використав класичну літературу та вміння проникати в глибину психології своїх героїв, висвітлював значення пейзажу при написанні автором твору, аналізував мову героїв, давав їм портретну характеристику. Поглиблення вивчення курсу літератури проходило шляхом відвідування кінотеатру, де переглядалися такі кінокартини як „Мать” по М. Горькому, „Павел Корчагин” по роману „Как закалялась сталь”, „Молода гвардия” по М. Фадееву і т. д. [9, арк. 15].

Висвітлюючи історію розвитку української радянської літератури, як і в попередні роки, зверталася увага на тісний зв'язок українського літературного процесу з російським, підкреслювався „багатотворний” вплив російської літератури на українську. Виховуючи студентів у душі радянського патріотизму, викривався „чужий радянській ідеології” культ особи, прищеплювалася любов до комуністичної партії, до Радянської Вітчизни (наприклад, на таких творах як „Партія веде” М. Рильського). При цьому, опрацьований матеріал вчилися пов'язувати з сучасністю, з практичними потребами життя [9, арк.14].

Судячи з архівних джерел, діяльну роботу в контексті науковості та поєднання навчання з життям (виробництвом) у 1956-1957 н. р. розгорнули предметні кабінети (що діяли у кожному педзакладі): математики, біології, хімії малювання і т. д. Тут систематично організовувались наукові вечори та науково-теоретичні конференції. Наприклад, у біологічному кабінеті Дубенського педучилища упродовж першого півріччя відбулося два наукових вечори на тему: „Сільськогосподарські шкідники Ровенщини та боротьба з ними”, „Походження релігійних свят та обрядів” та дві науково-теоретичні конференції: „Просування землеробства на Північ”, „Тепличне господарство в СРСР”, де демонструвались наукові кінофільми на сільськогосподарські теми. Після таких заходів для кращого ознайомлення з місцевим матеріалом студентами було підготовлено реферат: „Шкідники сільськогосподарських рослин Ровенщини та боротьба з ними” і кращі роботи вивішувалися на дошці пошани.

Математичним та фізичним кабінетами цього навчального року було проведено науково-теоретичні конференції: „Геоцентрична система Птолемея”, „Геліоцентрична система Коперника”, „Розвиток математичної науки 17-18 ст.”, „Астрономічна наука в СРСР” [9, арк.8]. У географічному – практикувалося проведення уроків по підручниках і картах, консультації та додаткові заняття, робота гуртка (за спостереженням погоди, визначенням напрямку (на північ) за допомогою сонця, штучне добування дощу, малювання форм рельєфу, дослідження плану місцевості) тощо [9, арк.12].

Наголосимо на тому, що багато уваги у ці роки керівництвом педагогічних закладів Рівненщини приділялося винаходам у різних сферах життєдіяльності та їх втіленні в навчально-виховний процес. Наприклад, звітна документація засвідчує, що студенти були обізнані з методами роботи академіка М. Іванова по виведенню нових порід тварин [9, арк.19], по вирощуванню нових культур рослин, про розвиток радянської агробіології (в основі якої лежать принципи застосування основних біологічних закономірностей у практиці сільськогосподарського виробництва) тощо.

Починаючи з 1960-х рр., слід наголосити на підвищенні ефективності діяльності усієї системи педагогічної освіти Рівненської області. З огляду на це зауважимо, що у ці роки Рівненський державний педагогічний інститут почав готувати (посеред інших спеціальностей) учителів педагогіки та методики початкової освіти з чотирирічним терміном навчання [11], а Рівненський інститут удосконалення кваліфікації учительських кадрів здійснював роботу щодо поліпшення діяльності та перепідготовки вчителя початкових класів.

Висновки. Таким чином, зміст навчально-виховної роботи у зв'язку з реформуванням професійної підготовки майбутнього вчителя початкових класів у педагогічних закладах Рівненщини упродовж досліджуваних років включав: поєднання трудової культури і загального розвитку – морального, розумового, естетичного, фізичного; розкриття, виявлення і розвиток індивідуальності в праці, високу моральну сутність праці, її суспільно-корисну спрямованість. Ці компоненти студент поєднував у процесі навчання та виховання в своїй педагогічній діяльності (при проходженні педагогічної практики), набуваючи навичок трудових операцій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вища педагогічна освіта і наука України: історія, сьогодення та перспективи розвитку. Рівненська область / ред. рада вид.: В.Г. Кремень (гол.) [та ін.]; редкол. тому: Р.М. Постолювський (гол.) [та ін.]. – К.: Знання України, 2010. – 383 с.
2. Державний архів Рівненської області (далі ДАРО). Ф.Р–2, оп.2, спр.106, 106 арк.
3. ДАРО. Ф.Р–2, оп.3, спр.28, 273 арк.
4. ДАРО. Ф.Р–2, оп.4, спр.88, 37 арк.

5. ДАРО. Ф.Р-2, оп.4, спр.91, 32 арк.
6. ДАРО. Ф.Р-2, оп.4, спр.114, 26 арк.
7. ДАРО. Ф.Р-2, оп.3, спр.28, 273 арк.
8. ДАРО. Ф.Р-2, оп.4, спр.397, 140 арк.
9. ДАРО. Ф.Р-2, оп.4, спр.544, 127 арк.
10. ДАРО. Ф.Р-502, оп.12, спр.59, 142 арк.
11. Прищепя О.П. Вища педагогічна освіта на Рівненщині: віхи історії (1944-60-і рр.) / О. Прищепя // Наукові записки. Серія „Історичні науки”. – Рівне, 2009. – Вип.14. – С.143-155.

Т.А. СОРОЧИНСКАЯ. ПРОФЕСИОНАЛЬНАЯ ПОДГОТОВКА БУДУЩЕГО УЧИТЕЛЯ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ В ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ЗАВЕДЕНИЯХ РОВЕНЩИНЫ (1939-1964 гг.)

Резюме. В статье раскрыты особенности подготовки будущих учителей начальных классов и содержание учебно-воспитательной работы педагогических заведений Ровенской области в контексте реформирования педагогического образования в течение 1939-1964 годов.

Ключевые слова: реформирование педагогического образования, профессиональная подготовка, учительские кадры, педагогические учреждения.

T.A. SOROCHYNSKAYA. PROFESSIONAL TRAINING OF PRIMARY SCHOOL TEACHERS IN EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS OF RIVNE (1939-1964 yy.)

The summary. In the article the basic preconditions and content of training future teachers of primary school educational establishments of Rivne region in the context of the reform of vocational education during the 1939-1964 years.

Key words: reforming teacher education, training, teacher footage educational institutions.

Одержано редакцією 03.04.2015 р.

УДК: 37. 015. 311: 061 – 057. 875

В.Б. ТЮСКА

**РОЗВИТОК ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ СТУДЕНТІВ
У ПРОФЕСІЙНО-ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИХ КЛУБАХ**

Резюме. У статті висвітлено проблему розвитку творчого потенціалу студентів у процесі клубної діяльності. Розкрито потребу студентів до професійного творчого самовдосконалення. Запропоновано діяльність у клубах професійного та інтелектуально-творчого профілю, як один із засобів, що сприяє становленню майбутнього фахівця.

Ключові слова: потреби студентів, творчий потенціал, клуб, позааудиторна робота.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими і практичними завданнями. Розглядаючи проблему ми зосереджували увагу насамперед на розвитку потреби студентів до професійної творчої самореалізації. Потреба (у психології) – стан індивіда, утворений необхідністю, який він відчуває в об'єктах, потрібних для його існування і розвитку, що виступає джерелом його активності. Розглядати будь-яку сферу діяльності в ізоляції одна від одної неможливо. Наприклад, духовне прагнення писати вірші, музику можуть стати другорядними, якщо людина голодна, відчуває страх, перебуває в стані незахищеності (не реалізується фізична потреба, пов'язана із збереженням життя), то, звичайно, ці потреби відійдуть на задній план. Або звернемося до іншого прикладу: якщо емоційний стан людини перебуває у стані хвилювань, потрясінь, що пов'язані з іншими переживаннями, (це певний час є її провідною потребою), то знижується рівень її мислительної діяльності, на задній план відходять і фізіологічні потреби. Одним словом, передбачаючи у студентів процес розвитку творчого потенціалу у сфері педагогічної діяльності, не слід випускати з поля зору природні потреби студентської молоді (креативні) і ті, які виникають стихійно чи спеціально прогнозовані в процесі їх педагогічного становлення (соціально-педагогічні). У синтезі вони складають *мотиваційну сферу*. Потреби поділяються на фізіологічні, соціальні, духовні. Вони зумовлені процесом виховання в широкому розумінні, тобто прилученням до світу людської культури, що представлена як предметно (матеріальні потреби), так і функціональні (духовні). Оскільки наше дослідження спрямоване на розвиток творчого потенціалу майбутнього педагога – організатора дозвілля, то ми акцентуємо увагу на духовних потребах. Вони є джерелом творчої активності особистості – ґрунтуються на інстинкті до самовдосконалення.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано розв'язання даної проблеми. Проблеми розвитку творчого потенціалу студентів у процесі позааудиторної роботи, зокрема в клубній діяльності, були і залишаються об'єктом уваги багатьох вітчизняних та зарубіжних дослідників. Досліджували особливості педагогічної творчості та інновацій (Л. Кекух, О. Волошенко, Л. Буркова, Н. Федорова, З. Гіптерс), проблеми пов'язані із професійним самовихованням, самореалізацією особистості (І. Бех, О. Дубасенюк, О. Киричук, Н. Ничкало, О. Пехота, В. Орлов), педагогіку дозвілля студентів (А. Воловик, Л. Кондрашова, Т. Сущенко).

Формулювання цілей статті. Метою нашого дослідження є розкриття можливостей професійно-інтелектуального клубу, як одного із засобів, що сприяє розвитку творчого потенціалу майбутніх фахівців.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	3
Безкоровайна О.В. Формування міжкультурної толерантності студентів-філологів у контексті аксіологічної парадигми.	4
Сяська Н.В. Особливості засвоєння англійської лексики постичного жанру майбутніми учителями-філологами.	7
Тадесва М.І., Левицька В.А. Вплив реформаторських процесів у сфері мовної освіти старшокласників Польщі на удосконалення мовної освіти в Україні.	10
Тадесва М.І., Купчик Л.Є. Удосконалення змісту сучасної шкільної іншомовної освіти в Австрії.	14
Середюк Л.А. Про підготовку студентів-філологів мовних спеціальностей в умовах запровадження новітніх інформаційно-комунікаційних технологій навчання іноземної мови.	18
Панов С.Ф. Розвиток інформативної компетенції за допомогою інформаційних технологій у технічних перекладачів морської галузі.	21
Журба К.О. Виховання смисложиттєвих цінностей в учнів основної і старшої школи у психологічному дискурсі.	24
Годунко Л.В. Сучасні досягнення у формуванні змісту підготовки вчителя іноземних мов для початкової школи у європейських країнах.	27
Павлович Ю.П. Основні підходи до формування змісту навчання іноземних мов у початкових школах Словацької Республіки.	31
Денісєва О.І. Чинники модернізації змісту середньої гуманітарної освіти Австрії.	35
Петренко С.В. Навчальний потенціал мультимедійного програмного забезпечення у викладанні іноземної мови.	37
Гронь Л.В. Відбір текстового матеріалу для розвитку іншомовних експресивних умінь студентів мовних факультетів вищих навчальних закладів.	41
Гасва Н.І. Типологія вправ для навчання іноземних мов.	44
Сойчук Р.Л. Обґрунтування системи виховання національного самоствердження в учнівської молоді.	46
Бісовецька Л.А. Комп'ютерні ігри як засіб підвищення мотивації у навчанні англійській мові дітей дошкільного віку.	50
Ціпан Т.С. Мовленнєві афоризми та їх використання у практиці англійської мови.	53
Літвінчук А.Т. Шляхи оптимізації іншомовної професійної підготовки студентів немовних вищих навчальних закладів.	56
Павлюк Г.С. Комунікативна культура як один із аспектів формування гуманістичної спрямованості молодших школярів.	60
Олесюк Л.В. Зміст формування іншомовної лексичної компетенції.	63
Ільчук М.П. Аудіювання як засіб розвитку комунікативних здібностей учнів.	66
Безкоровайна О.В., Ковальчук О.В. Використання методу асоціативних символів у процесі навчання іноземної мови на початковому ступені.	69
Безкоровайна О.В., Багнюк К.Р. Вивчення іноземної мови за допомогою сучасних інформаційних технологій (Інтернет-ресурсів) у навчально-виховній діяльності учнів старших класів.	72
Сенюк А.О. Педагогічні тести як засіб перевірки англійської граматичної компетентності в учнів основної школи.	75
Ліщук Т.С. Навчання учнів техніки читання англійською мовою у початковій школі.	78
Третякова К.В. Організація самостійної роботи студентів із використанням Internet-ресурсів як засобів диференціації, оптимізації та індивідуалізації навчання.	82
Голубєва І.В. Ідентифікація та педагогічний супровід лінгвістично обдарованих учнів – представників різних мов і культур у США.	85
Лобанова С.І., Стернічук В.Б. Оптимізація навчання іноземних мов у технічних вищих навчальних закладах шляхом впровадження методик правильного виправлення мовних помилок.	87
Перова С.В. Перекладацька компетентність у сфері професійної комунікації майбутніх фахівців немовних спеціальностей.	90
Мартинюк А.П., Губіна А.М. Організація курсу іноземної мови за професійним спрямуванням у технічному вищому навчальному закладі.	94
Маковська Г.Я., Пархоменко О.Т. До питання мотивації при вивченні іноземної мови.	97
Антохова Н.І. Психолого-педагогічна технологія розвитку творчого потенціалу майбутнього вчителя іноземних мов.	100
Нестеренко І.Б. Модернізація змісту підготовки вчителя іноземних мов у Польщі за умов європейської інтеграції.	105
Денисюк Л.В., Данілова Н.Р. Навчання читанню й перекладу професійно-орієнтованого тексту на заняттях англійської мови у вищих навчальних закладах.	107
Триндюк В.А. До питання іншомовної підготовки студентів технічних університетів.	110
Мазурок О.М. Смислова готовність майбутнього вчителя іноземної мови до професійної діяльності.	113

<i>Сухомлин Т.С.</i> Педагогічні умови формування професійного світогляду майбутнього вчителя іноземної мови.	116
<i>Бобаль Н.Р.</i> Особливості застосування текстів засобів масової інформації у формуванні соціокультурної компетентності.	118
<i>Потенко Л.О.</i> Роль інноваційних технологій у навчанні іноземних мов у вищій школі.	121
<i>Фрідріх А.В.</i> Формування національних цінностей в студентів у навчально-виховному процесі.	125
<i>Горобець І.А.</i> Інформаційно-комунікаційна компетентність керівника вищого навчального закладу як важлива складова його професійної культури.	129
<i>Горчак Т.Г.</i> Визначення структурних компонентів природничої обдарованості.	132
<i>Карпенчук С.Г.</i> Ідеї Яна Амоса Коменського в контексті сучасного педагогічного інформаційного простору.	136
<i>Казанцева Л.І.</i> Теоретичні питання формування дитячого білінгвізму: психолінгвістичний і психолого-педагогічний аспекти.	141
<i>Галаманжук Л.Л.</i> Структурно-функціональна модель системи превентивного розвитку рухової активності дітей дошкільного віку у процесі занять з фізичної культури.	145
<i>Падалка О.І.</i> Формування педагогічних цінностей у майбутніх фахівців дошкільної освіти в процесі професійно-педагогічної підготовки.	153
<i>Павлюк Т.О.</i> Інноваційні засоби навчання дітей старшого дошкільного віку математики.	156
<i>Козачук М.В.</i> Адаптація дітей з особливими потребами до умов інклюзивного дошкільного закладу.	160
<i>Лаба Н.Г.</i> Врахування синдромного аналізу дефекту розвитку при побудові освітньої траєкторії дитини в умовах інклюзивного дошкільного закладу.	163
<i>Лопачук Г.П.</i> Розвиток пізнавальної діяльності дітей дошкільного віку загального розвитку та з особливими потребами у процесі рукотворчої праці.	167
<i>Косарєва О.І.</i> Феноменологічні ознаки нарцисизму.	170
<i>Беленька Г.В.</i> Адаптація обдарованих дітей до умов навчання у початковій школі.	173
<i>Щербаківа Н.М.</i> Інформаційно-комп'ютерні технології у формуванні в учнів початкової школи ціннісного ставлення до власного здоров'я.	176
<i>Суботюк В.І.</i> Теорія і практика екологічної освіти молодших школярів наприкінці ХХ століття: проблеми розвитку.	180
<i>Павленко А.С.</i> Сім'я – як головний елемент соціального становлення особистості.	185
<i>Янцур М.С.</i> Професійна активізація учнів загальноосвітніх навчальних закладів.	187
<i>Грицюта О.Ф., Остапчук М.В.</i> Вплив християнських цінностей на самовизначення особистості в підлітковому віці.	194
<i>Галатюк Ю.М., Галатюк М.Ю., Галатюк Т.Ю.</i> Творча пізнавальна ситуація у контексті проектування та організації творчої навчальної діяльності.	197
<i>Сіпайло В.О.</i> Використання письмових інструкцій в процесі профільного навчання (на прикладі профілю «Швейна справа»).	200
<i>Савельєв М.Г.</i> Аналіз поняття «наступність» у контексті педагогічних категорій.	207
<i>Шутяк В.Г.</i> Про підготовку вчителя початкових класів до трудового виховання молодших школярів (огляд педагогічних досліджень з 1957 р. по 1990 р.).	209
<i>Сорочинська Т.А.</i> Професійна підготовка майбутнього вчителя початкових класів у педагогічних закладах Рівненщини (1939-1964 рр.).	213
<i>Тюска В.Б.</i> Розвиток творчого потенціалу студентів у професійно-інтелектуальних клубах.	217
<i>Федосова І.В.</i> Особливості розвитку вищої інженерно-технічної освіти в зарубіжних країнах у другій половині ХІХ ст.	221
<i>Дупак Н.В.</i> Принципи інноваційної діяльності педагога в умовах модернізації системи професійної освіти.	226
<i>Лісова С.В.</i> Педагогічні умови підготовки майбутніх вчителів технологій до інноваційної діяльності.	229
<i>Герасименко О.А., Фециук Ю.В.</i> Методичні підходи в підготовці студентів до проектування меблів засобами графічної програми PRO 100.	233
<i>Попова А.Б.</i> Особливості орфоєпії та її роль у вихованні майбутнього артиста-вокаліста.	239
<i>Відомості про авторів.</i>	243
<i>Зміст.</i>	246